

Affektiivis[-deskriptiivis-onomatopoiettis]ten sanojen asema kielen merkkisysteemissä

Raimo Anttila

Kielitiede on nyt päässyt sadan vuoden aikuisikään, sillä vuosi 1876 oli selvä lähtö- ja käännekohta, joka yleensä tunnetaan esim. August Leskien äännelakien poikkeuksettomuuden vaatimuksesta. Mutta tähän vuoteen mahtuu tusina nykyisen kielitieteen muitakin kulmakiviä, puhumattakaan koko kymmenluvusta, jonka tuotanto täyttää melkein kaiken sen olennaisen arsenaalin, johon olemme tottuneet. Jos siirrämme satalukua 1876—1976 kymmenisen vuotta taaksepäin, saamme jopa samannimiset rajat: William Dwight Whitneyin »Language and the study of language» (1867), josta valittu »Language and its study» ilmestyi juuri käännehetkellä (1876), ja Erkki Itkosen »Kieli ja sen tutkimus» (1966), joka päättää sataluvun hiukan ennenaikaisesti. Näissä sanskritisti ja uralisti vaihtavat viestikapulaa kielitieteen areenalla niin taitavasti, että kotikenttäläiset saavat kadehtien ihailta. Modernin kielitieteen perustajatriumviraatilta (Scherer, Steinthal, Whitney) riitti huomiota myös kielen psykologiselle puolelle, jonka nuogrammaatikkojen menestys sitten pian tukahdutti tai sysäsi ainakin syrjemälle. Tällöin kuten aina näin rajuissa uudisraivauksissa herkemmat ja »perifeerisemmät» rakennelmat saivat väistyä sivuun tai jopa täyteen unohdukseen.

Yhden tällaisen herkän kohdan muodostivat onomatopoiettiset ja muut sen tyyppiset sanat. Saralla on kyllä ollut koko joukko tutkijoita, ja ilmiötä on luokiteltu eri puolilta (Urschöpfung, kansanetymologia, attraction paronymique, congeneric assimilation, Streckformen, phonaestheme, recurrent partials, iteratives, kontaminaatio, blending, irradiation, Reimwortbildung, jne.). En puutu tässä sen tarkemmin historiaan, riittänee kun totean yleisenä piirteenä olleen sen, että tutkijat ovat usein itsenäisesti johtuneet tällaisen käsitteen välttämättömyyteen, vaikei sille sitten olisikaan annettu näkyvää paikkaa.

Affektiivis-deskriptiivisipitoisilla sanoilla on ollut tiettyjä vaikeuksia salonkikelpoisuuden saavuttamisessa, oli sitten kysymys synkroniasta tai diakroniasta. Kuitenkin on tuttua, että tällaisten sanojen äännesysteemi voi erota muusta kielestä (vrt. Ravila 1952). Diagrammilla voidaan esittää, että ei ole kysymys »normaaleista» symbolisista aineksista. Ja koska on kyse ikoneista, rekonstruktioit joutuvat tällä alueella heikolle pohjalle, ja näin siis historiankin puolelta

on löytynyt syytä deskriptiivisten sanojen käsittelyn karttamiseen. Suomessa voidaan katsoa Eliel Lagercrantzin ja Ahti Rytkösen puolustaneen affekti-pitoisten sanojen tutkimuksen asemaa, vaikkakin huonosti menestyen. Rytkösen (1940) yritys on kansainvälistä kärkiluokkaa, ja on sääli, ettei hän ole teoreettisesti sitonut sitä paremmin yllä viittaamaani traditioon, ja ennen muuta on sääli, etteivät muut alan tutkijat tunne tätä kirjaa. Prof. Lauri Kettusen jäämistöstä UCLA hankki teoksia, jotka nähtävästi jäivät yli suomalaisilta, ja niiden joukossa on ainakin yksi helmi, Rytkösen Kettuselle omistama kappale (PH 115 R 898 v. 3): »Professori Lauri Kettuselle ystävydessä tämän reputetun väitöskirjan tekijä». Rytkönen polemisoi varsinkin Toivosta vastaan ja todistelee, että savolaisukkelit eivät ole häntä petelleet *tekaisemalla olemattomia sanoja, sillä hän ei ole koskaan joutunut todistamaan aivan uuden sanan syntyä*. Käyttämäni kappaleen arvoa lisäävät Kettusen omat reunahuomautukset, joista viimeinen kirjan lopussa (s. 185) on tärkein: »Rytkönen mainitaan kerran — jos ei ehkä tämän polven eläessä — hedelmällisimpien ja urauurtavimpien tutkijain eturivissä. Tätä kirjaa ei muuten ole koskaan 'reputettu' (miltei koko johdatus — teoksen arvokain osa — on uutta), mutta mene tiedä eivätkö R., T. ja K. olisi valmiit reuttamaan.» Lyhennykset tarkoittanevat Rapolaa, Toivosta ja Kalimaa. Yleisen kielitieteen kannalta Kettusen arviointi on oikea. En halua tässä myöskään yksityiskohtaisemmin analysoida Rytkösen kirjaa vaan muistutan, että tilaa riittää kielen kaikkien osien tutkimiselle. Affektiivis-deskriptiivis-onomatopoeettisten sanojen ei tarvitse jäädä kaappien nurkkiin; niitä voi reilusti tuulettaa myös merkityksen osalta. Arenana ei nyt enää saisi olla pelkästään slangia käsittelevät laudaturtyöt yms. Pyrin seuraavassa osoittamaan, että tämän alueen suomen kielen sanasto kertoo selvästi tärkeitä tosioita kielen rakenteellisesta perusolemuksesta.¹

»Itämerensuomen äänellä kuvaaville sanoille on ominaista laaja ensimmäisen tavun vokaalin vaihtelu: *a:e:i:o:u:y:ä:ö* [Kettunen: »niin on»], johon kuitenkin eri sanat eri tavoin ottavat osaa. Niinpä esimerkiksi uskomme, että verbit *ramuta, remuta, rimuta, romuta, rumuta, rymytä, rämytä, römytä* kuuluvat kaikki yhteen ja kuvaavat kukin erilaista äänen vivahdusta» (Rytkönen s. 22). Tämän tyyppinen sanasto on saanut tarkan kartoituksen myös Robert Austerlitzin luentomonisteissa. Ne sisältävät taulukoita, joissa juuret on ryhmitelty alku- ja loppukonsonanttiensa mukaan vokaalisarakkeisiin (esim. [ilman päätteitä] *pom-/pam-; pöp-; pih-/puh-/poh-/pöh-; pir-/pur-/pyr-/por-/pör-/pär-; jne.*). On myös selvästi yhteen kuuluvia sarjoja, joissa konsonanttikehys vaihtelee, esim. *höpöttää, löpöttää, höpsöttää*. Rytkönen antaa

¹ Käytän tässä oikotietä rakentamalla sen aineiston pohjalle, jonka Rytkönen, Luthy (1973), Länsimäki ja Anttila (1974b, 1975a) ovat esittäneet. Puheenvuoroni on myös uusi askel siihen morfologian pohdiskeluun, jota olen viime aikoina pitänyt yllä (Anttila 1974a, 1975b, 1976ab).

lukuisia esimerkkejä vastaavista tapauksista. Kolmas tyyppi on se, jossa sama kanta esiintyy eri johdosten yhteydessä, esim. *har-a/ikka/u/ainen* Maija-Liisa Länsimäen kurnaaliterminologiasta (1975 s. 273) tai *lim-onaati/u/ppa/psa/pska* (Anttila 1975a). Kaikki kolme osatyyppiä voivat sekoittua, kuten esim. Länsimäen taulukossa (s. 274): *latku/letku/litku/pletku/fletku/lutku/plutku/klutku/luttana* ja *hoil-/holi-/huil-/huli-/hulj-/hui-/hoi-/ulj-* [ynnä erilaisia johtimia]. Tällainen materiaali on tuttua suomen taitajille. Sama joustavuus toistuu affektisissa johtimissa, esim. *kuukka* tai *kutonen*, *jutku* tai *jutsku* (ks. Anttila 1975a). Toistamatta sen enempää esimerkkejä voidaan todeta Länsimäen luonnehdinnan yleisesti päteväksi: »Kaikissa esimerkkitapauksissa on pysyvä äänteellinen ydin, johon liittyy vapaasti varioivia aineksia. Tällaisia vaihtelevia aineksia ovat ensinnäkin vokaalit, joissa on runsaastikin muuntelua (esim. *harri* ~ *horri* ~ *hurri* ~ *hyrri* — —)» (s. 276). Tämän jälkeen Länsimäki esittää havaintoja konsonanttien esiintymishierarkioista.

Niin kuin Ravilakin mainitsi, vieraat sanat tulkitaan helposti affektipitoisiksi, ja niinpä lainasanat tuovat usein vain pelkkää uutta väriä (ilman muuta syytä). Sama pätee omankin kielen ammattijargoneihin yms. Syynä on se, että referentit ovat ulkopuoliselle tuntemattomia, ja siksi »tarkka» tulkinta on mahdotonta. Tulkinta on tehtävä tunteen, mahdollisuuden ja tilapäisten tuntomerkkien pohjalta. Tuloksena on affektipitoinen väri. Kysymyksessä ei kuitenkaan ole epämääräinen runoilu, vaan teoreettisesti täysin validi ja välttämätön merkityksen kulma. Tilanne tulee selvemmäksi, jos tulkitsemme sitä Charles S. Peircen fenomenologisten kategorioiden avulla. Niitä on kolme: ensiys, toisuus ja kolmannuus (firstness, secondness, thirdness; Ersttheit, Zweittheit, Drittheit). Ensiys käsittää kvaliteetin, mahdollisuuden, ominaisuuden (property), toisuus (re)aktion, kokemuksen, todellisuuden ja kolmannuus ajattelun, suhteen, välttämättömyyden, representaation, mentaliteetin (vrt. Anttila 1974b s. 8; mutta parhaana johdantona kaikkeen tähän suosittelen Elisabeth Waltherin kirjaa 1974). Yllä mainituilta laina- ja ammattisanoilta puuttuu toisuuskonnektio, ne ovat vain materiaa (Walther s. 51), ja siksi *m a h d o l l i n e n* tulkinta on luonnollista ja pakollistakin (ensiys). Walther antaa kirjansa sivulla 95 merkkitrikotomioiden inkluusioasteet (hänen kollegansa Max Bensen laatima kuvio). Jos käymme läpi ensiyden alle jäävät käsitteet, on tilanne seuraava (»alhaalta ylöspäin»):

1. KVALIMERKKI (qualisign, tone) on »alhaisin» merkkityyppi, joka edustaa merkkiä pelkkänä *l a a t u n a*;
2. sisäisen objektin (referentin) kannalta se on *deskriptiivinen* ja edustaa puhdasta ideaa tai kvaliteettia;
3. ulkoisen objektin kannalta se on *abstraktiivinen* — mahdollisen merkki (niin kuin esim. väri tai makeus).
4. IKONI edustaa referenttinsä puhtaasti abstrakteja ja formaaleja piir-

teitä kuvina (diagrammeina);

5. sisäisen interpretanttinsa (se idea joka syntyy merkin tulkitsijan mielessä; vastaa Kantin Urteil-käsitettä) kannalta se on hypoteettinen (metafora, vertaukset, kuvat, oletukset, predikaatiot). Kysymyksessä on sen impression kvaliteetti, impression, jonka vain merkki voi generoida, ei itse aktuaali vaikutus [sense; Auslegung].

6. Ulkoisen interpretantin kannalta on ensiys tässä sym p a t e e t t i s t a, e m o t i o n a a l i s t a (merkkiin reagoidaan tunteenomaisesti; esim. taide-teoksen tyydytysteettinen tulkinta) [meaning; Intention, Äusserung].

7. Merkin suhde ulkoiseen interpretanttiin ensiysasteessa on s u g g e s t i i v i s t a (muoti, seremonia, sievä paketointi mainonnassa).

8. Finaalisen interpretantin kannalta merkkiä katsotaan sen tarkoituksesta käsin. Ensiysaste on tällöin s a t u r o i v a a, nautintoa tuottavaa [significance; Sinn, Bedeutung].

9. REEMA (rhema) merkitsee yksityisten merkkien avointa joukkoa (esim. [X] on punainen, [X] on [Y]:n isä). Remaattiset merkit ovat interpretanttikentässä avoimia eivätkä voi olla tosia tai epätosia. Nämä ovat klassisen logiikan käsitteitä.

10. Merkin suhde ulkoiseen objektiin ja finaaliseen interpretanttiin antaa ilmaisen varmuusasteen. Ensiystasossa se on v a i s t o n varmuutta.

Luettelointi kattaa siis vain ensiyskategorian ja tuntuu näin äkkipikaa tavattoman »abstraktilta» tai pelkältä sanahelinältä. Syy tuntumiseen lienee sittenkin meidän kielimiesten. Puhumme kyllä aina kielestä tärkeimpänä merkkisysteeminä, mutta semiotiikasta emme paljoa välitä (esim. fonetiikan terminologia on paljon tutumpaa kuin yllä oleva). Juuri tähän on saatava muutos. Yllä olevan luettelon jokaisessa kymmenessä kohdassa on harvennettu olennaisinta, ja tulos on yllättävä (mutta tietenkin odotuksen mukainen): Joka kohta sopii tarkalleen deskriptiivis-affektiivis-onomatopoeettisen sanaston merkitykseen. Tällainen sanasto kuvaa kohdettaan ikonina. Voimme ajatella tilannetta takkatuleksi, jolloin vokaalit edustavat liekkejä, konsonantit puuasetelmia, jotka nekin aina silloin tällöin muuttuvat. Kuva on häilyvästä asiantilasta (juuri ensiyden perusolemus). Merkkien osatyyppejä on yhdeksän (vrt. Vir. 1/1975 s. 101b—102a):

	1	2	3
1	kvalimerkki (tone)	sinmerkki (token)	legimerkki (type)
2	ikoni	indeksi	symboli
3	reema	disentti	argumentti

Rivit ovat merkkitrikotomeja (Bezüge), jotka esittävät merkin suhdetta (1) itseensä, (2) objektiin (referenttiin) ja (3) interpretanttiin; sarakkeet edustavat merkkitriadeja (Stufen): merkkiä (1) pelkkänä laatuna (quality), (2) individuaalina objektina tai tapahtumana (event), merkkiesiintymänä (sin = sin[gularis]) ja (3) sääntönä tai lakina (lex/legi-) (joka kontrolloi sin-merkkien tuottamista), merkkityyppinä. Numerot 1 viittaavat merkin materiapuoleen, 2 objekteihin ja 3 interpretantteihin [*dicent* on tässä uuslatinalais-englantilaisittain annettu *disenttinä* eikä *dikenttinä*, *dosentin* kunniaksi]. Taas-kaan en voi käsitellä koko kuviota. Ykköstriadi (sarake 1) onkin jo mainittu yllä olevassa luettelossa, ja nyt tarvitsemme enää vain ykköstriakotomiasta (rivi 1) 2:n ja 3:n asteen, jotta ensiyskenttä tulee kokonaan kuvatuksi.

Affektiivis-deskriptiivis-onomatopoeettisten sanojen tutkijat ovat pakosti joutuneet käyttämään näille sanoille tyypillisiä kanonisia muotoja (esim. Rytkönen, Austerlitz, Länsimäki ja minä). Tällaiset muodot ovat paljon rajallisempia kuin kielen koko leksikko. Näin merkki jo itsessään osoittaa, että se edustaa vain osa-aluetta. Inventaarit kuuluvat legimerkkeihin, ja valinta niistä on semioottinen prosessi. Mutta näin saatu deskriptiivinen (jne.) kanoninen muoto on alemmalla tasolla oma lakinsa, jonka vaatimusten täyttämisen on tunnetusti häilyvää mutta ei mielivaltaista. Jo ajatus, että savolaisukkelit pystyisivät petteämään kaupunkilaisia olemattomilla sanoilla, todistaa säännön olemassaoloa (vaikka se olisi miten ateoreettinen hyvänsä).

On siis käynyt jo ilmi, että onomatopoeettiset (yms.) sanat sijoittuvat täysin laillisille paikoille, vaikkakin vuotaville seinämille (nimittäin merkki itsenään [ykkös-rivi] ja merkki mahdollisuutena [ykkössarake]). Ja koska merkit kasvavat kielen *k ä y t ö n* puitteissa, on selvää, että tätä tietä saadaan silloin tällöin uusia symbolejakin (esim. *kitka* fysiikan terminä; Rytkösellä lukuisia muitakin esimerkkejä). Rajoja ei voikaan vetää ehdottoman tarkasti. Tässä yhteydessä unohdetaan helposti esim. syntaksin ikoniset ja remaattiset peruspiirteet. Kieliopilliset ainekset ja affektipitoiset sanat käyttävätkin usein samoja muotokeinoja (vrt. Anttila 1975b), esim. reduplikaatiota, intonaatiota ja vokaalivaihteluita (puhumattakaan itsestään selvistä suffikseista). Suomen runsas *sihistä/sähistä/suhista* (yms.) -tyyppi sisältää jo ikonisen diagrammin luurangossaan *s-h-*:n, mutta keskellä on kuva (image), mikä viittaa vielä suoremmin luonnon ääneen. Arabissa vokaalit viittaavat kieliopillisiin kategorioihin (vrt. Anttila 1974a s. 332), mutta kummassakin tapauksessa morfologian diagrammi on periaatteessa sama. Näitä seikkoja ei yleensä tulla ajatelleeksi. Tähän voi verrata myös venäjän monikon ns. perifeerisiä sijapäätteitä, joissa vokaalien erottavat piirteet korreloivat suoraan nomini-luokkien avonaisuuden ja sulkeutuneisuuden kanssa (Andersen 1976):

TÄYSIN AVOIN SULKEUTUNEIN

subst.	adj.pron.	pers.pron.	anaf.pron.	adj.	2	3,4
ax	ix	as	ix	ex/ix	ux	ox
am	im	am	im	em/im	um	om
am,i	im,i	am,i	im,i	em,i / im,i	um,a	om,a

Sen sijaan että käsittelemäni sanaston alue olisi jonkinlainen äpära, se ilmentää varsin puhtaana morfologian perusrakennetta, diagrammatisaation periaatetta. Muoto-opin tehtävänä on rakentaa diagrammeja merkityskentästä (vrt. Vir. 4/1974 s. 337). Suomen deskriptiivis-affektiivis-onomatopoeettiset sanat osoittavat tämän mitä kirkkaimmin, sillä näissä konventionaali osuus on minimissään. Niiden todistusvoimaa ei suinkaan vähennä äännehahmon häilyvyys; päinvastoin muodon joustavuus heijastaa suoraan merkityksen »epämääräisyyttä». Eikä näiden sanojen todistusarvo rajoitu pelkästään diagrammatisaation selventämiseen. »Varioivat ainekset» osoittavat pakonomaisesti myös sen, että morfologian toinen peruselementti on perheyhtäläisyyden käsite, jota esitin ensi kerran allomorfiien määritelmään Viritäjän sivuilla (4/1974 s. 336—337). Puheena oleva sanastoaines vaatii selvästi selityksekseen yhtäläisyyksien ja erojen verkon. Vain näin voidaan kielellinen aines selittää, eikä siis reifioitujen syvämuotojen avulla (ks. Anttila 1976a). Siksi diagrammin tuottamiseen käytetään vain niitä loimia ja kutimia, jotka ovat tarpeen. Näin esim. nimeen *Kai* lisätään suffiksi, jotta saadaan affektiivinen *Käitsu*, *auskultantti* typistetään muotoon *ausku* (jossa nyt on »oikea» -*sku*), *kautsu* on valmis sellaisenaan (ammattiterminä sen affektipitoisuus on tosin hyvin rajallista), mutta normaalisti joudutaan sekä typistämään että lisäämään: *punaviini* → *punkku* (ks. Anttila 1975a). Tämä osoittaa, että puheen tuoton tavoitteena on selvä diagrammi eikä lähtökohtana voi siis olla mikään syvämuoto, josta todellisuudessa esiintyvät pintavariantit johdetaan (niin kuin esim. keskiajan kieliopin periaatteet vaativat) (ks. Anttila 1976b § 5.3).

Tarkempi kartoitus tällä alalla on vielä suorittamatta. Onko esim. niin, että suomen »sisäinen flektio» (*kilistä|kalista|kolista* yms.) pyrkii painottumaan deskriptiivisten ja onomatopoeettisten sanojen kenttään, kun taas suffiksit kasaantuisivat affektipuolelle (*limu|limukka|limppa[ri]|limpsa|limpska*)? Riittänee kun olen yrittänyt tässä esittää tällaisen sanaston semioottiset perusteet. Mutta alueen morfologinenkin anti on huomattava, niin kuin olen lähteissä mainituissa töissäni yrittänyt osoittaa. Deskriptiivistä (yms.) sanastoa pidetään myös uralilaisten kielten erityisenä rikkautena, ja sen tarkempi analyysi olisi morfologian teorialle antoisaa. Mutta jo tällainen lyhyt vihjauskin näyttää lisäävän suomen morfologiaan uutta teoreettista väriä.

L Ä H T E I T Ä

- ANDERSEN, HENNING 1976: Towards a typology of change: analogy. Proceedings of the Second International Conference on Historical Linguistics, ed. by Wm. M. Christie. North-Holland, Amsterdam.
- ANTILA, RAIMO 1974a: Allomorfiien semiotiikkaa. — *Vir.* 4/1974 s. 331—338.
- 1974b: Formalization as degeneration in historical linguistics. — *Historical Linguistics. Proceedings of the First International Conference on Historical Linguistics 1*, ed. by John Anderson and Charles Jones, s. 1—32. North-Holland, Amsterdam.
- 1975a: Finnish affective vocabulary: an(other) invitation. — *Ural-Altische Jahrbücher* 47 s. 10—19.
- 1975b: Exception as regularity in phonology. — *Phonologica 1972. Proceedings of the Second International Phonology Meeting*, ed. by W. U. Dressler, F. V. Mareš et alii, s. 91—99. Fink, München.
- 1976a: The metamorphosis of allomorphs. *The Second LACUS Forum 1975*, ed. by P. Reich. Hornbeam Press, Columbia, S. C.
- 1976b: *Analogy*. Mouton, The Hague.
- LUTHY, MELVIN J. 1973: Phonological and lexical aspects of Colloquial Finnish. *Indiana Univ. Publ. Uralic and Altaic Series* 119.
- LÄNSIMÄKI, MAIJA-LIISA 1975: Kurnaali on kummallista. — *Vir.* 3/1975 s. 267—278.
- RAVILA, PAAVO 1952: Onomatopoeettisten ja deskriptiivisten sanojen asema kielen äännesysteemissä. — *Vir.* 4/1952 s. 262—274.
- RYTKÖNEN, AHTI 1940: Kielentutkimuksen työmaalta III: Eräiden itämerensuomen *tm*-sanojen historiaa. Jyväskylä.
- WALTHER, ELISABETH 1974: *Allgemeine Zeichenlehre. Einführung in die Grundlagen der Semiotik*. Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart.

Die Rolle des Lautmalereiwortschatzes (u. dgl.) im Zeichensystem der Sprache

Raimo Anttila

Der Erfolg der junggrammatischen Richtung (seit 1876) verdrängte viele feinere Aspekte der Sprache, darunter das berechnete Studium des gefühlsmässigen (u. dgl.) Wortschatzes, trotz einer Reihe von wichtigen Einzeluntersuchungen (über Lautmalerei, Reimwortbildungen, Phonästheorie usw.). Dieses Gebiet hat sowohl der Synchronie als auch der Diachronie Schwierigkeiten bereitet, und die finnischen Vorkämpfer des Begriffs haben wenig Glück gehabt, wie z.B. Eliel Lagercrantz und Ahti Rytkönen (1940). Dennoch zeigt gerade dieser Wortschatz wichtige Grundzüge der Morphologie. Rytkönen und Robert Austerlitz, wie auch andere, haben Reihen des Typs *ramuta/remuta/rimuta/romuta/rumuta/rymytä/rämytä/römytä* analysiert. Dazu kommen Reihen mit wechselnden Konsonanten wie *höpöttää/löpöttää/höpsöttää* oder *hoil-/holi-/huil-/huli-/hulj-/hui-/hoi-/ulj-* (samt verschiedenen Suffixen). Die Bedeutungen dieser Bildungen verteilen sich über die Erstheitsecke der Inklusionsstufen von Bense (Walther 1974:95), denn hier treten Begriffe wie "Qualität, deskriptiv, abstraktiv, Ikon, Bilder, sympathetisch, suggestiv, saturierend, Offenheit (des Rhema) und Instinkt(sicherheit)" auf, die alle die herkömmlichen Gedanken über deskriptiv-affektiv-onomatopöetischen Wortschatz decken. Die Flexibilität dieses Wortschatzes entspricht ganz gut der Erstheitsstufe (Mittelstufe) als Möglichkeit. Der Mittelbezug der Zeichentypen liefert dagegen diesem Wortschatz eine

theoretische Basis für Verständlichmachung der "Offenheit" kanonischer Formen dieser Wörter. Selektion aus einem Inventar (als Legizeichen) ist ein grundsätzlicher semiotischer Prozess. Der Bereich der deskriptiven (u. dgl.) Wörter unter den Zeichentypen erfasst also sowohl die Mittelstufe als auch den Mittelbezug, und diese Wörter werden konsequent semiotisch fundiert. Die Grenzen sind nicht scharf, denn die Zeichen wachsen von Mittel- bis Interpretantenstufe, und dadurch bekommt man neue Symbole, z.B. *kitka* 'Friktion'. Man vergisst auch leicht die rhematischen und ikonischen Eigenschaften der Syntax, und oft gebrauchen die affektbeladenen Wörter dieselben Formmittel wie grammatische Kategorien, z.B. Reduplikation, Intonation und Vokalwechsel, wie in den finnischen Reihen des Typs *sihistä/sähistä/suhista* vs. die russischen peripheralen Pluralkasus mit Vokalen *a/i/e/u/o*, in denen die distinktiven Merkmale direkt die Offen- und Geschlossenheit der Nominalklassen widerspiegeln (Andersen). Dieses Gebiet des Vokabulars zeigt ferner ganz deutlich die Grundaufgabe der Morphologie: die Erzeugung der Diagramme für die Bedeutungsfelder. Ausser der Diagrammationsforderung kommt noch die Notwendigkeit der Familienähnlichkeitsauffassung in der Morphologie. Und letztlich, das Beweismaterial spricht streng gegen reifizierte Tiefenstrukturen, denn ein gutes Diagramm ist das Ziel der Erzeugung, nicht der Ausgangspunkt.

Osoite:

Anschrift:

*University of California
Dept. of Linguistics
Los Angeles
California 90024*